

Stichting

VICARIE SANCTI NICOLAI

van 27 oktober 1501

PERSBERICHT

Gelderse stichting viert haar vijfde eeuwfeest

Komend weekeinde viert een van de oudste instellingen in Nederland haar vijfde eeuwfeest: de Stichting Vicarie Sancti Nicolai uit Winterswijk, opgericht op 27 oktober 1501. De feestelijke bijeenkomst vindt plaats op zondagmiddag 28 oktober 2001 in de Jacobskerk te Winterswijk om 14.00.

Ter gelegenheid van deze mijlpaal is een boek uitgekomen: **Een goed voor de eeuwigheid, de Gelderse Vicarie Sancti Nicolai, 1501-2001** (Uitgeverij Van Gruting, Westervoort). W.M. van Basten Batenburg, de 26^e collator sinds de oprichting in 1501, zal tijdens die bijeenkomst het eerste exemplaar van het boek aanbieden aan B.J.H. Uffink, wethouder van Winterswijk.

Peter Meerdink en de auteurs Conrad Gietman en Arjan Verschoor zullen die middag voordrachten houden over thema's uit het boek. Astrid Goorhuis zal een rondleiding geven langs de, achter een kalklaag tevoorschijn gekomen, middeleeuwse muurschilderingen in de Jacobskerk, waaronder de 'stichtersvoorstelling'.

De geschiedenis van de Stichting Vicarie Sancti Nicolai vertelt een verhaal dat in menig opzicht lijkt op die van vele andere vicariestichtingen in Nederland. In de middeleeuwen waren er duizenden van dit soort stichtingen. Tegenwoordig zijn er in de registers van de Kamers van Koophandel nog maar 24 terug te vinden.

De Stichting Vicarie Sancti Nicolai uit Winterswijk verstrekt sinds het begin van de 17^e eeuw toelagen aan studerende in de familie (Van Basten) Batenburg. Het aanzienlijke vermogen van de Vicarie bestaat al sinds 500 jaar grotendeels uit verpachte landgoederen, gelegen tussen Groenlo en Winterswijk. In het bestuur zitten B.M.A. Batenburg, oud-notaris te Beverwijk (voorz.), J.J.L. van Basten Batenburg (penningm.) en mr R.G.C.M.M. van Basten Batenburg (secretaris).

*De bijeenkomst is georganiseerd in samenwerking met **Vereniging het Museum** en de **Hervormde Gemeente** te Winterswijk*

#####

Noot voor de redactie

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met mr Rutger G.C.M.M. van Basten Batenburg, secretaris.

Gevestigd te Winterswijk, Stichtingenregister K.v.k. te Arnhem nummer: S41038792

Web-site: <http://www.vicarie-sn.org> E-mail adres: secretariaat@vicarie-sn.org

EEN GOED VOOR DE EEUWIGHEID, DE GELDERSE VICARIE SANCTI NICOLAI, 1501 – 2001

Vicarieën zijn stichtingen die in de late Middeleeuwen werden opgericht om een priester in zijn levensonderhoud te voorzien. Sinds de 17^e eeuw is de bestemming meestal gewijzigd in een studiefonds.

De studie vertelt de aansprekende geschiedenis van de op 27 oktober 1501 in de Winterswijkse Jacobskerk gestichte Vicarie Sancti Nicolai. Het verhaal is echter representatief voor die vele andere vicariestichtingen.

De oprichting van de talloze vicarieën in de vijftiende en vroege zestiende eeuw was niet alleen een teken van de in die tijd opkomende angst voor het vagevuur. Zij weerspiegelde tevens het laatmiddeleeuwse gemeenschapsdenken. Vaak was de stichting van een vicarie het gevolg van de goedgevendheid van een hele gemeenschap. Dat was ook het geval in Winterswijk. Daar vond de oprichting van de Vicarie Sancti Nicolai plaats in een periode waarin de plaatselijke kerk fors werd uitgebreid.

Na de Reformatie kregen de vicariestichtingen een nieuwe bestemming. De overheid vond dat de inkomsten ten goede moesten komen van de gereformeerde Kerk en de Staat. Daarom probeerde zij de vicarieën onder haar gezag te brengen. In de loop van de zeventiende eeuw is bij herhaling gepoogd de oude stichtingen tot een instrument van een gereformeerde onderwijs- en kerkpolitiek te maken. Deze overheidspolitiek leidde echter herhaaldelijk tot ernstige tegenwerking van de bestuurders. Dat was ook bij de Vicarie Sancti Nicolai het geval. Het collatierecht van de vicarie – het recht om de jaarlijkse inkomsten uit de stichting aan een begunstigde toe te wijzen – lag eeuwenlang bij een telg uit de katholieke juristenfamilie Van Basten, later (Van Basten) Batenburg. De vraag wie recht op de inkomsten uit deze Winterswijkse stichting had, zorgde voor vele langdurige conflicten en voor ingrijpen door de overheid.

De echte neergang van de oude vicariestichtingen voltrok zich pas na de Franse tijd. Veel vicariegoederen werden verkocht of verduisterd. In de tweede helft van de negentiende eeuw werd de nationale politiek zich echter bewust van dit probleem. Daarna gingen de vicarieën het middelpunt vormen van een langdurig politiek en juridisch debat. Dat leidde zelfs tot de instelling van een staatscommissie. Een definitieve regeling bleef echter uit. Mede hierdoor is de overgrote meerderheid van de oude stichtingen verdwenen. Slechts een klein aantal heeft zich aan dit lot weten te onttrekken. Een van hen is de Vicarie Sancti Nicolai, die nog steeds als studiefonds fungeert.

De studie, uitgegeven door Uitgeverij Van Gruting, schetst een boeiend beeld van de rijke, nu al vijfhonderd jaar durende geschiedenis van de Vicarie Sancti Nicolai. Steeds wordt het verhaal verteld in samenhang met de lotgevallen van andere vicariestichtingen en tegen de achtergrond van algemene maatschappelijke en religieuze ontwikkelingen. Het boek heeft veel raakvlakken met de rechts-, kerk- en onderwijs geschiedenis.

Over de auteurs

Drs. Conrad Gietman (1966) is werkzaam bij het Centraal Bureau voor Genealogie in Den Haag en drs. Arjan Verschoor (1962) is als docent geschiedenis verbonden aan het St.-Oelbertgymnasium te Oosterhout. Beiden studeerden geschiedenis in Utrecht. De auteurs zijn vanuit de Stichting Vicarie Sancti Nicolai begeleid door een redactiecommissie, bestaande uit Didy van Basten Batenburg – de Jong van den Brand en mr Rutger G.C.M.M. van Basten Batenburg.

www.van-gruting.demon.nl